

Pustite male k meni

Vir / Avtor: **Marta Zabret**

7. februar 2014 (nazadnje spremenjeno: 0:00 7. februar 2014)

»Zgodilo se je, medtem ko ste izvajali Glorijo. Spreletelo me je. Bilo je močnejše od mene. Na lepem so se mi ulile solze. Ja, jokal sem.«

Luka Cjuha/dokumentacija Dnevnika

Fant, ki je opisal svoje doživljanje decembrskega koncerta, zaključuje študij strojništva. Glasbene izobrazbe nima. Pravi, da ni veren. Na prvo slovensko izvedbo skladbe *Lauda per la Natività del Signore* (Hvalnica Gospodovemu rojstvu) Ottorina Respighija ga je povabil študijski kolega, ki je nastopal kot zborist.

Kdo so mali

Sedemdeset pevcev. Instrumentalisti ob fagotu, violončelu, oboi, angleškem rogu, flavti, pikolu, trianglu. Dva pianista. Dve sopranistki in tenorist; Angel, Marija in Pastir. Od uvodnega nežnega dotika oboe prek mogočne Glorie do izteka v mistični, komaj slišni Amen. Dva večera zapored, dvakrat vnaprej razprodano. Vsakokrat ob koncu aplavz, ki je trajal in

trajal. Večina poslušalcev in izvajalcev koncerta se s klasično glasbo srečuje le ljubiteljsko. Zaman bi iskali ločnico med umetnostjo za *male* in umetnostjo za *velike*.

Svetopisemski rek *Pustite male k meni* se običajno citira pod brk vsem, ki se obregnejo ob hrupno prisotnost otrok na verskih obredih ali kulturnih prireditvah. Ob iskanju natančnega besedila reka pa naletimo na težave. Na biblija.net najdemo: »Pustite otroke in ne branite jim priti k meni, kajti takšnih je nebeško kraljestvo.« Sledi kazalec na ustrezne evangeljske vrstice. V slovenskih izdajah svetega pisma namesto izraza otroci nastopa tudi izraz otročiči. Arhaični izraz *mali*, ki se je trdno zasidral v ljudsko zavest in smuknil v naslov tega sestavka, ima korenine iz časa precej pred dobo naših babic. Slovenci torej večinoma izrekamo le del navedka in s tem govorimo o duhovni oskrbi onstran meja verskih obredov, torej tudi o koncertih, predstavah, razstavah. Uporabljamo izraz *mali*, ki ne pomeni le otrók, ampak katere koli radožive ljudi odprtega srca in prožnega duha. Plemenita razširitev sporočila je to. In zelo pripravna, da se med *male* vrine marsikdo, ki svetopisemski pol-rek uporabi kot priročno kritje za pomanjkanje kulture in omike.

Do kod sega *k meni*

Beng. Ponk. Beng. Jiiiha! Ljubek svetlolasi deček igra nogomet s pločevinastim pokrovčkom. Pravkar je zadel oltarno mizo. Navdušen je. Pokrovček mu je pred nekaj minutami ponudil njegov očka, ki ga je snel z bližnje večne lučke. Očka stoji nekaj metrov od oltarja in se ne more odločiti, ali naj posreduje ali ne. Ni namreč povsem prepričan, ali je zdrava meja že presežena ali ne. Povsem mogoče je, da je mamica ljubkega svetlolasega napadalca oltarja družinska terapevtka in starše poučuje o tem, kako otroku postaviti zdrave meje. Ne bom posredoval, se odloči očka. Mali se bo morda zdaj zdaj sam od sebe odločil, da od nogometa preklopi h kaki bolj kontemplativni dejavnosti.

Ljubki svetlolasi deček ima za seboj že nekaj podobnih podvigov. »Mucek, ne delaj tega,« mu je milo, s stišanim glasom, da ne bi utrpel travme, porekla mamica, ko je z meter in pol dolgo šibo mlatil po vernikih v romarski cerkvi. Vsak pravi romar, tudi če je majhen, sledi zgledu romarjev v Kompostelo in uporablja romarsko palico. »Mucek, ne delaj tega,« je edini dopustni odziv ljubečih staršev na razposajenost. In morda še objem. Ljubki svetlolasi deček vztrajno rase. Kmalu bo šolar. Njegove meje bodo rasle prek vseh mejá. Krinka njegove ljubkosti bo odpadla, vendar bo odrasel v prepričanju, da je eden od malih iz svetopisemskega reka.

Pred leti me je prijatelj povabil k obredu ene od manjših krščanskih skupnosti. Skupnost nima duhovnikov, zato obrede pripravljajo in izvajajo verniki sami. Drug drugega nazivajo z brati in sestrami. V dvorani je bilo kakih petdeset ljudi vseh starosti, bilo je tudi nekaj družin z otroki. Po začetni molitvi je brat, ki je vodil obred, dejal: »Bratje in sestre, kot vedno odrasli obred nadaljujemo v tej dvorani. Otroci boste s sestro odšli v sosednji prostor. Želim vam blagoslovljeno druženje.« In otroci so odkorakali ali odracali ali so bili odneseni v sosednji prostor. Nihče od odraslih vernikov se temu ni uprl, češ da bodo otroci v sosednji sobi prikrajšani za nebeško kraljestvo. Obred se je nadaljeval. Za odrasle v enem prostoru, prežet z glasnimi vzkliki Aleluja in Amen. Z gorečimi pozivi po molitvi vseh navzočih za vsako od izpovedanih ali neizpovedanih bolečin, ki so pretresli še mene, pa čeprav sem bila le gostja. Otroci so v sosednjem prostoru posedli okrog velike mize ob zvezkih in barvicah in se s sestro N. pogovarjali o radostih in bolečinah, razumljivih le njim.

Ti dve zgodbi sem zapisala v uteho tistim odraslim, ki želimo imeti mir ne le ob svojih verskih, ampak tudi kulturnih dejavnostih, in smo zato označeni za nestrpne do otrok. Otroški vzkliki, topotanje, ribanje s stoli, cviljenje in tuljenje so stalnica marsikaterega verskega obreda ali kulturnega dogodka. Vse prevečkrat obveljajo za kronski dokaz, da gre za druženje, prijazno do otrok. Da se jim torej na ta in le na ta način odpirajo vrata v že katero od mnogih kraljestev.

Grenkim zgodbam ne botrujejo le obiskovalci, ki hodijo na obrede ali prireditve razkazovat sebe ali svoje otroke, pač pa mnogokrat snemalci in fotografi. Seveda obstajajo taki, ki se omejijo na menjavo opreme med aplavzi, ki se tiho in neopazno gibljejo med publiko, ki bliskavico uporabljajo uvidevno, svoje kamere in fotoaparate pa imajo nastavljene na potihlo. A kaj, ko jih, profesionalno diskretnih, ne zazna nihče. Ontološko gledano torej skorajda ne obstajajo.

Dvorana nekdanje narodne čitalnice. Na odru kraljuje rustikalen bel klavir, strop dvorane daje slutiti nekdanje štukature. Učenci glasbene šole predstavljajo zgoščenko s skladbami svojih učiteljev. Fantje so oblekli svoje najlepše kavbojke in srajce, dekleta so se odločila za krilca in pentlje. Vadili so mesece in mesece, da so skladbe lahko posneli in jih nocoj lahko izvajajo v živo. Starši so pregovorili ali z obljubljenimi čokolado podkupili vse male bratce in sestre nastopajočih, da bo koncert mladih glasbenikov minil nemoteno. Vendar je v dvorani tudi predstavnik lokalnega tiska, ki z zvokom glasbil res nima kaj početi. Vse, kar lahko ponudi svojim bralcem, so fotografije in nekaj teksta. Slika pove več kot tisoč besed. Več kot tisoč taktov. Predstavnik lokalnega tiska se med najbolj zahtevno skladbo zrine med dirigentko in prvo vrsto instrumentalistov. Tam fotografira stojé, klečé, čepé. Se vrne do prve vrste sedežev. Poišče tistega, ki je na sredini in mehko oblazinjen. Stopi nanj. Škljoc škljoc, ta sladki zvok, ob vsem tem nadležnem brenkanju.

Morda med fotografi prireditve teče tajno tekmovanje, kdo med njimi je najbolj moteč. Mnogi si omislijo ogromno potovalko, v kateri je množica nastavkov, ki jih je treba nenehno škrtajoče, cvileče in klopotajoče menjati. Vklon bliskavice mora vsaj dvema nastopajočima povzročiti epilepsijo. Fotografiranje se izvaja v najtišjih trenutkih predstave, saj le tako fotografovo vstajanje, sedanje in prerivanje med občinstvom pridejo do pravega izraza. Vsaka funkcija digitalnega fotoaparata mora biti zvočno podprta s kolikor mogoče glasnim piskom, kratko melodijo ali vsaj z imitacijo glasnega škljoca. Nujnih je vsaj deset posnetkov na tri minute programa, saj izvajalci niso videti enako, ko kikirikajo I ali ko krakajo A, so bistveno drugačni, ko držijo glavo rahlo desno ali rahlo levo. Več sto posnetkov, ki bodo po prireditvi na fotografovi kartici, bo nastopajočim omogočalo trajen spomin na več sto motenj njihovega muziciranja, plesa ali hamletovanja. Ko sem pred nekim svojim odrskim nastopom zaprosila za diskretnost pri fotografiranju, sem bila podučena, da bodo od vsega, kar se špilam, tako ali tako ostale le fotografije.

Med finalisti tekmovanja za najbolj opaznega dokumentarista je gotovo fotograf neke televizijske sanjske poroke, na kateri sem sodelovala kot pevka. Še zdaj sumim, da ni bil fotograf, ampak najeti performer. Na sredo cerkvene ladje, kakih pet metrov za ženinom in nevesto, ki sta si prav tedaj ob milo zvoneči *Ave Mariji* izrekala usodni da, je odložil nahrbtnik z opremo. Nato je legel na marmorna tla, najprej na trebuh, z rokami, oprtimi na nahrbtnik. Vendar s kotom posnetka ni bil zadovoljen. Vstal je, stopil naprej, legel na hrbet, naslonil glavo na nahrbtnik in, glej ga zlomka, prav ta kót je bil pravi. Le v tej pozi je lahko ujel vso sanjskost sanjske poroke. Tudi pogled s kora je bil sanjski. Pred oltarjem ženin in nevesta, on črn, ona bela, oba stojita, nato vlečka, ki se vije po belih in črnih marmornih

kvadratih. Od vlečke dalje se po tleh vije fotograf. Posnetek tega prizora je bil iz predvajane različice izrezan. Žal ga licenca ni vključevala.

Ko mali pridejo bliže

Veliko zgodb o doživljanju umetnosti je sončnih in grejejo srce in duha. V zadnjem letu sem se srečala z umetnostjo ob dveh priložnostih, ki sta v izvajalcih in občinstvu budili zavest o tem, kaj resnično, resnično pomeni biti *eden malih* in *priti bliže*.

Prvo srečanje je bila učna ura o sodobnem plesu, namenjena srednješolcem. Avtor Iztok Kovač je s skupino EnKnapGroup v kalejdoskopu plesa, igre, glasbe, videa in živega stika z občinstvom dosegel preboj, ki uspe le najboljšim. Zatemnjena dvorana je za srednješolce vir navdiha za ustvarjanje mogočih in nemogočih nians hrupa. Predstava *Pozor, hud ples!* se je zato začela v temi in hrupu. Domet učiteljskega posredovanja je bil glede na okoliščine zelo omejen. A hrup ni trajal dolgo. Današnja mladina se ukloni in sodeluje s tistimi, ki si to zaslužijo. Po desetih minutah predstave se je dvorana umirila. Najstniško občinstvo je začelo dihati z ustvarjalci. Z njimi je dihala do zadnje, razsodno definirane petdesete minute predstave. In še katero čez, med aplavzom in vzkliki odobravanja. Sodobni ples ima od tega dne dvesto novih privržencev.

Poleg najstnikov so med pogosto spregledanimi *malimi* našega časa tudi starejši ljudje. O njih govori naslednja zgodba.

Ob vznožje Kotijskih Alp se je zatekel mednarodni pevski teden Choralp. Prostovoljci slikovitega francoskega mesteca Briançon neskončno potrpežljivo usklajujejo muhe obiskovalcev z osnovnim poslanstvom julijskega pevskega tedna. Enotedensko učenje se ob zaključku dveh delavnic razcveti v izvedbo dveh skoraj enournih skladb za mešani zbor, soliste in instrumentaliste. Dirigenti in instrumentalisti so šolani glasbeniki, pevci pa pretežno amaterji.

Lani sem se kot članica demonstracijskega zbora udeležila delavnice, na kateri smo se učili skladbe, ki jo je Georg Friedrich Händel napisal za pogrebno slovesnost kraljice Caroline. Skladba je lepa. In dolga. In zahtevna. Osemdeset amaterskih pevcev se je ne more naučiti v enem tednu, tudi če so vsak dan do grla napojeni s Panoramixovim čarobnim napojem. Lahko pa se je nauči petdeset amaterskih pevcev, če med njimi sedi trideset takih, ki skladbo že obvladajo.

Ko osemdeset amaterskih pevcev, prihajajočih iz bližnjih in daljnih koticov Evrope, izvaja Händla, nastopi dilema. Se to spodobi ali ne? Na delavnico so se prijavili številni pevci, ki jih je bolj kot blagoglasno petje družilo navdušenje nad glasbo. Mnogi med njimi so imeli krepko prek šestdeset let. Peli so, kakor pač pojejo starejši pevci in pevke. Nekateri hreščeče. Nekateri cvileče. Večina je pela glasno in goreče. Številni pevci so občasno, nekateri pa skoraj ves čas peli mimo. Mnogi so bili željni in sposobni petja pravih not. Okrog mlade pevke, ki je skladbo obvladala že ob prihodu na delavnico, se je oblikoval cvet petih starejših Francozinj in Švicark. Po tednu dni so skladbo odpele visoko nad pričakovanji. Pogled nanje, ko pojejo z nasmehom in žarečimi očmi, in na ljubko mentorico med njimi je nepozaben. V briançonskem zboru sta pela tudi osemdesetletnika, ki smo jima rekli tenorski in basovski dedi. Po tednu dni sta bila z mladimi slovenskimi tenorji in basi huda frenda.

Kako zabavno si je predstavljati velikega Händla, kako izpod svoje natupirane lasulje in iznad svojega natupiranega oblaka zre na briançonsko katedralo, ki poka po šivih od pravih in sem ter tja nepravih tonov. Veliki Händel se z mezincem čoha po ušesu in se muza: Moja glasba je glasba vseh. Brez vas, moji mali, bi moja glasba umrla z velikimi. Zato pojte, moji mali. Pojte. Kuharica prostovoljka, ki vam je ves teden kuhala preproste jedi za skoraj vse okuse, sedi v prvi vrsti in joče. Pojte. Pojte zase, pojte za njene solze.

Marta Zabret poučuje matematiko na Gimnaziji in srednji šoli Rudolfa Maistra v Kamniku.